

TAXATIE-INSTRUMENT

TOELICHTING EN TOEPASSING

Intro

Het taxatie-instrument KEES is ontwikkeld als onderdeel van het platform KEES. Het doel van platform KEES is de problematiek voor kinderen, die geconfronteerd worden met problematische scheidingssituaties, tot een minimum te beperken. Dit wordt bereikt door vroegtijdig signaleren en vervolgens het, indien nodig, inzetten van de meest passende hulp. Het ontwikkelde taxatie-instrument bestaat uit drie onderdelen:

- twee praatplaten voor kinderen;
- een vijftal praatplaten voor scheidende ouders;
- een taxatielijst.

In deze toelichting worden suggesties gedaan voor hoe het instrument toegepast kan worden.

Doel en toepassing

Het doel van het taxatie-instrument is om de vroege signalen van het ontstaan van een mogelijk problematische (dreigende) scheiding in kaart te brengen. Hierna kan passende hulp vroegtijdig worden ingezet, zodat de gevolgen voor de kinderen beperkt worden. Met de op dit instrument aansluitende routekaart kan de meest passende vorm van hulp gevonden worden. Ook kunnen er middels dit instrument actiepunten en doelen opgesteld worden waaraan gewerkt dient te worden om de situatie te verbeteren dan wel te laten stabiliseren.

Ondersteuners en zorgverleners in de vrij-toegankelijke zorg (bijvoorbeeld een wijk-gebiedsteammedewerker of een pedagogisch medewerker op school) of in de specialistische zorg, kunnen geconfronteerd worden met (dreigende) problematische scheidingssituaties. In de gesprekken met ouders en kinderen kan het taxatie-instrument van pas komen om in gesprek te gaan, om zo tot een taxatie van de ernst te komen en samen inzicht te krijgen in welke hulp eventueel ingezet kan worden.

Het taxatie-instrument KEES kan worden ingezet als aanvulling op andere vragenlijsten en instrumenten die reeds gebruikt worden binnen uw organisatie voor het verkrijgen van algemene en inhoudelijke gegevens. Aangezien deze doorgaans aandacht besteden aan het uitvragen van algemene gegevens, is daar om dubbelingen te voorkomen binnen taxatie-instrument KEES niet opnieuw aandacht voor.

Praatplaten

Om op een prettige manier in gesprek te gaan over de diverse onderwerpen die er toe doen in scheidingssituaties, zijn praatplaten ontwikkeld. Deze kunt u tijdens het gesprek schriftelijk d.m.v. een 'placemat' of digitaal weergeven om te visualiseren welke onderwerpen u aan de orde wilt stellen. Er zijn twee praatplaten voor het gesprek met kinderen en er zijn vijf praatplaten voor het gesprek met scheidende ouders beschikbaar.

Gesprek met hulp van de praatplaten voor kinderen

Belangrijk in het proces voor kinderen in scheidingssituaties is het leren omgaan met de praktische en psychologische gevolgen van de scheiding in een periode waarin kinderen het proces van hun ouders van dichtbij

Inhoud

Intro	1
Doel en toepassing	1
Praatplaten	1
Gesprek met hulp van de praatplaten voor kinderen	1
In gesprek met kinderen.....	2
Gesprek met hulp van de praatplaten voor scheidende ouders	3
Taxatielijst.....	4
Theoretische uitgangspunten taxatielijst	4
Taxatielijst.....	5
Gespreksintroductie bij taxatie-instrument	6
Bronnen	6

meemaken.

Het is succesvol als kinderen vanaf het begin worden betrokken bij (zorg)regelingen die hen aangaan en hulp krijgen bij de uitvoering van hun psychologische taken. Dit werkt preventief waardoor emotionele en gedragsproblemen beperkt worden of voorkomen worden.

In de praatplaten voor kinderen zijn onderwerpen opgenomen die er toe doen in scheidingssituaties. Op de praatplaat waarin *het kind* centraal staat, betreft dit:

- De scheidingsmelding;
- Veranderingen;
- Woonsituatie;
- Band ouders;
- Omgaan scheiding;
- Band broers en zussen;
- Veerkracht.

Op de praatplaat waar in *de omgeving* centraal staat, betreft dit:

- Contact familie;
- (Professionele) steun;
- School;
- Stiefgezin;
- Strijd;
- Vrienden.

Aan de hand van de platen kan het gesprek gevoerd worden over:

- Veranderingen: Welke veranderingen zijn er?
- Gevoelens kind: Hoe voel je je/hoe ga je om met veranderingen?
- Steun: wie staan er om je/jullie heen?

In gesprek met kinderen...

Praten met kinderen en jongeren van gescheiden ouders vraagt van professionals een voortdurende reflectie op eigen houding en gedrag. Enkele voorbeelden van richtinggevende vragen daarbij zijn (Van den Berg, 2018, p.75):

- Kennen ouders en jeugdigen mijn visie van waaruit ik werk met hun kind? Kunnen zij zich daarin vinden en mij daarin steunen?
- En ik een duidelijk doel voor ogen bij het werken met dit kind? Staat het kind daarin centraal of staan anderen centraal?
- Hoe werk ik zonder het gedrag van de ouders en/of het kind te veroordelen?
- Lukt het mij om rekening te houden met de behoefte van het kind zich niet geïsoleerd te voelen en het kind aan te spreken als lid van het gezin, en van grotere gehelen, zoals de klas, de school en clubs. Kijk ik voldoende naar de patronen, kaders en effecten die daar van belang zijn?
- Hoe help ik een kind bij het benutten van de mogelijkheden in het netwerk van het kind?

Verskillende uitgangspunten zijn behulpzaam bij het voeren van gesprekken met kinderen en jongeren. Voorbeelden hiervan zijn (Van den Berg, 2018, p.84):

- *Woorden geven aan gedrag* - Het in gesprek gaan met kinderen en jongeren helpt om woorden te vinden die passen bij wat het kind wil uitdrukken in het gedrag.
- *Contact maken en duidelijkheid scheppen* – Belangrijk is om af te stemmen op het kind en sensitief te reageren. Een duidelijke doelstelling transparant maken en begrenzen is behulpzaam om veiligheid te creëren.
- *Normale reacties op een ingrijpende gebeurtenis* – In gesprek krijgen kinderen de kans te ontdekken hoe zij vinden dat ze het beste kunnen omgaan met de ingrijpende gebeurtenis van de scheiding.
- *Verwachtingen* – Onduidelijkheid over het gesprek, kan ondervangen worden door verwachtingen bespreekbaar te maken.
- *Erkenning geven* – Erkenning voor het zoeken naar een weg om om te gaan met de scheiding van hun ouders kan kinderen helpen zicht te uiten en andere te betrekken bij hun ervaringen, gevoelens en gedachten.

Andere aandachtspunten zijn:

- Oog hebben voor gevoelens van niet gehoord of onvoldoende gewaardeerd worden;
- Betrokken zijn bij of ingezogen worden in het conflict van ouders;
- Normaliseren van gedrag en situaties;
- Ontspannen, maar niet neerleggen bij een ongezonde situatie;
- Slachtofferschap op korte en lange termijn;
- Herstel van veerkracht;
- Vergroten van weerbaarheid;
- Vasthoudendheid van de professional;
- Unicité en creatieve oplossingen.

Gesprek met hulp van de praatplaten voor scheidende ouders

Op drie van de vijf de praatplaten voor scheidende ouders (*kind*, *ouders*, *netwerk*) staan de diverse onderwerpen die ook in de taxatielijst te vinden zijn. Deze onderwerpen helpen om het gesprek te structureren en aan te geven welke factoren van invloed kunnen zijn in geval van een mogelijk problematische (dreigende) scheiding. De overige twee praatplaten gaan in op *veiligheid* en de mate van (*dreigende*) *escalatie*.

Taxatielijst

U vult na het gesprek of de gesprekken met de scheidende ouders en kinderen de taxatielijst voor uzelf in, op basis van de informatie die u tijdens het gesprek aan de hand van de praatplaten hebt opgedaan, om na te gaan welke informatie u al hebt, welke informatie u nog uit kunt vragen en op welke gebieden u zorgen dan wel positieve aspecten constateert. U geeft per informant (vader, moeder, kind(eren)) aan wat zij hebben aangegeven op de diverse onderwerpen. Er zijn meer stellingen in het taxatie-instrument dan onderwerpen op de praatplaten. Daarom is het voor u zaak om de stellingen in uw hoofd of bij de hand te hebben als u in gesprek gaat met uw cliënten om een zo volledig mogelijk beeld te krijgen van de mogelijke problemen in die situatie.

De meest gewenste situatie is dat de praatplaten dienen als hulpmiddel in een gezamenlijk gesprek, met alle betrokkenen. Echter, indien om bepaalde redenen het niet mogelijk is ouders gezamenlijk te, dan spreekt u de ouders apart van elkaar. Kan het kind (de kinderen) vrij praten bij (één van de) beide ouders, dan spreekt u het kind (de kinderen) samen met deze ouder(s). Schat u in het kind (de kinderen) dit niet kan, of heeft u hier geen zicht op, dan spreekt u het kind (de kinderen) in een individueel gesprek.

Het moment van afname is niet vast te stellen. Op elk moment dat de situatie zich voordoet, omdat er sprake is van een (dreigende) problematische scheiding, kunt u de praatplaten behorende bij het taxatie-instrument inzetten. Voor de duur van het gesprek met ouders en kinderen kan geen indicatie worden gegeven, aangezien dit afhankelijk is van de inhoud van het gesprek en of dit gesprek gezamenlijk kan of dat er individuele gesprekken nodig zijn. Het is raadzaam om een uur in te plannen. Wanneer er meer tijd nodig is, kan een vervolgspraak gepland worden. Het invullen van de taxatie-lijst en de routekaart kost een geoefende gebruiker circa 45 minuten.

Is het kind te jong (qua leeftijd of ontwikkeling) om zelf deel te nemen aan het gesprek, om de diverse vragen te beantwoorden, dan gaat u met beide ouders in gesprek over hoe zij denken dat hun kind de situatie bekijkt. Naast het inzichtelijk maken van de situatie, kunnen de praatplaten, de achterliggende onderwerpen van het taxatie-instrument en het gesprek hierover als psycho-educatie werken voor zowel ouders als kinderen / jongeren. De ouders en kinderen / jongeren kunnen op deze manier inzicht krijgen in de situatie en wat daarin belangrijke factoren zijn.

Theoretische uitgangspunten taxatielijst

Per jaar krijgen 70.000 kinderen te horen dat hun ouders gaan scheiden. Naar schatting hebben ongeveer 20.000 kinderen te maken met ernstige problemen als gevolg van de scheiding. Kinderen hebben hun beide ouders nodig om tot een gezonde groei en ontwikkeling te komen. Ongeveer 14.000 kinderen per jaar verliezen het contact met hun uitwonende ouder (meestal de vader). Voor kinderen die na de scheiding geen contact (meer) hebben met de niet-verzorgende ouder zijn de gevolgen ingrijpend. In veel van die gevallen is bemoeienis van de rechter nodig.

In de Richtlijn Scheiding en problemen voor jeugdigen voor jeugdhulp en jeugdbescherming (Anthonijsz, Spruijt & Zwikker, 2015) worden onder andere de consequenties van scheidingen voor jeugdigen uitgewerkt. De belangrijkste gevolgen van een scheiding voor kinderen en jongeren zijn op korte termijn:

- Externaliserende problemen, zoals agressief gedrag, vandalisme en – voor oudere jeugdigen – delinquent gedrag, roken, blowen en drinken;
- Internaliserende problemen, zoals depressieve gevoelens, loyaliteitsproblemen, gevoelens van angst en een laag zelfbeeld;
- Problemen in vriendschapsrelaties;
- Een zwakkere band met de ouders, vooral met de vaders;
- Problemen op school, zoals lagere cijfers, concentratieproblemen en spanningen in het contact met andere leerlingen

Op lange termijn zijn de belangrijkste gevolgen:

- Een lager eindniveau van de opleiding;
- Een lager inkomen;
- Een groter eigen scheidingsrisico;
- Een zwakker wordende band met de (ouder wordende) ouders.

Volgende reden om scheiding als risicofactor heel serieus te nemen. De hulpverleningspraktijk leert dat voortdurende scheidingsproblemen het effect van hulp bij ontwikkelingsproblemen flink beperkt. Voorwaarde om ontwikkelingsproblemen te beperken is om in die gevallen éérst de (echt)scheidingsproblematiek aan te pakken (Spruijt, 2007).

Taxatielijst

De taxatielijst bestaat uit een aantal stellingen, gericht op het kind, de ouders en het netwerk. Deze stellingen hebben geen bepaalde volgorde, maar om een volledig beeld te krijgen van de mogelijke aard en ernst van de problematiek is het aan te raden om van alle stellingen duidelijk te hebben hoe cliënten deze beoordelen. De stellingen kunnen beoordeeld worden op een schaal: welke uiterste, of tussenvariant, vinden volgens uw inschatting de ouders en/of het kind (de kinderen) het beste passen bij hun situatie?

Een voorbeeld:

Als vader bijvoorbeeld vindt dat het kind goed omgaat met de scheiding, dan kan voor hem het meest linker bolletje aangeklikt worden. Als moeder vindt dat het kind niet zo heel goed met de scheiding omgaat, maar dit ook niet als zeer slecht ervaart, kan voor haar het vierde bolletje aangeklikt worden.

Op basis van de informatie die u verzameld hebt aan de hand van de praatplaten, kunt u zelf inschatten waar de cliënten zitten op de schaal. Waar de cliënten overeenstemmen of verschillen in hun mening, wordt dit in de taxatielijst direct duidelijk.

Na het bespreken van de onderwerpen aan de hand van de praatplaten kunt u samen met de cliënt(en) middels drie schaalvragen een beoordeling geven over de situatie.

Wanneer u een bepaalde mate van strijd tussen de ouders ervaart, is het belangrijk om de ruimte voor discussies te beperken. U wilt in korte tijd een inschatting maken van de problematiek rondom de scheiding en u kunt dat ook zo aangeven aan de ouders. U kunt aangeven dat wanneer blijkt dat er bepaalde punten aan het licht komen die veel discussie oproepen, dit voor een vervolgspraak onderwerpen van gesprek kunnen zijn of dat dit iets zegt over de vervolghulp die wenselijk is in deze situatie. In het gesprek over de verschillende thema's kunt u denken aan het ter sprake brengen van overeenkomsten, maar ook de verschillen. Wat maakt dat er overlap in zit? Wat betekent dit? En wat maakt dat er verschillen worden ervaren op andere punten? Wat betekent dat? Wat gaat er goed? Wat maakt dat dit goed gaat? Tevens dient er aandacht te zijn voor de aspecten die duidelijk maken dat er hulp nodig is. Welke gebieden betreft dit? En vinden de ouders en de kinderen / jongeren dat er hulp nodig is? Tevens kunt u bespreken in welke mate de ouders en kinderen / jongeren zich zorgen maken op de diverse gebieden.

Na het doorlopen van het taxatie-instrument kunt u de routekaart (<https://www.platformkees.nl/instrumenten/routekaart/>) gebruiken om te beoordelen welke hulp passend is bij de besproken situatie.

Gespreksintroductie bij taxatie-instrument

Voor u start met het toepassen van het taxatie-instrument, introduceert u het instrument bij de ouders en het kind/de kinderen/de jongere(n). Dit kunt als volgt doen:

“Hallo ...”

(U kunt ouders en kind(eren)/jongere(n) ontvangen en op hun gemak stellen zoals u dit gewend bent te doen. Of u komt bij het gezin thuis zoals u gewend bent dit te doen. Vervolgens kunt u het taxatie-instrument introduceren.)

“Jullie (ouders) gaan scheiden of zijn (net) gescheiden. Vandaag gaan we, zoals afgesproken, kijken of we met elkaar kunnen ontdekken wat goed gaat en we gaan kijken naar wat minder goed of misschien helemaal niet gaat. Dit doen we aan de hand van praatplaten waar een heleboel thema's op staan. Die wil ik graag met jullie bespreken. We gebruiken de praatplaten om (hierover) in gesprek te gaan en te spreken over wat dit voor jullie betekent en wat jullie eventueel kan helpen. Als we alle onderwerpen besproken hebben, gaan we aan de hand van schaalvragen een inschatting maken van de situatie. We kunnen vervolgens kijken of jullie hulp nodig hebben voor de onderdelen die minder goed, of helemaal niet goed gaan.

Hebben jullie hier vragen over? (Eventuele vragen beantwoorden.) Zullen we maar aan de slag gaan?”

Bronnen

Anthonijsz, I., Spruijt, E. & Zwikker, N. (2015). *Richting Scheiding en problemen voor jeugdigen voor jeugdhulp en jeugdbescherming*. Beschikbaar via: <http://richtlijnenjeugdhulp.nl>

Berg T. van den (2018). *Praten met kinderen jongeren over scheiding. Een praktijkboek voor professionals*. Houten: Bohn, Stafleu, Van Lochem.

Spruijt, E. (2007). *Scheidingskinderen. Overzicht van recent sociaalwetenschappelijk onderzoek naar de gevolgen van ouderlijke scheiding voor kinderen en jongeren*. Amsterdam: Uitgeverij SWP.